

Smrt reality v technizovaném světě

Marianna Abrahamyan

Marianna Abrahamyan: Smrt reality v technizovaném světě [The death of reality in a technologized world]. In: *Ostium*, vol. 19, 2023, no. 4.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

The death of reality in a technologized world

The text examines Baudrillard's conception of reality in modern society. It focuses on the author's critique of the process of disappearance of the real, which causes us to move endlessly in cyberspace. This process is taking place also due to the influence of the media, which depicts events in the form of fiction and leads Baudrillard to use the term „non-event“, i.e. an event that has not taken place and only simulates reality. In this reflection, the author responds to the transformation of mass media culture in the 1990s, when the advent of new electronic devices allowed information about events from all over the world to reach the audience. In the context of the transformation of media culture the rituals also acquired a new role in society. The aim of the text is to show Baudrillard's view on functions and forms which the ritual takes in relation to its representation (in the form of seduction) in newly changing environment of consumerism.

Keywords: media, reality, simulation, non-event, sign, ritual

Úvod

Jean Baudrillard v knize *Dokonalý zločin* hovoří o zavraždění reality v moderní společnosti. Realita se dle něj stala pouhým obrazem, který zpřítomňuje absentující objekt, důsledkem čehož se kontinuálně nacházíme v kyberprostoru.[1] Skrze fenomenologickou analýzu společnosti, která je založená na konzumu, chce autor dokázat, že „strukturování předmětů každodennosti v moderní kapitalistické společnosti silně ovlivňuje potřeby a chování lidí a spoluutváří nový sociální řád.“[2] Aktualita autorových myšlenek spočívá mimo jiné v tom, že způsob, kterým je aktualizace sociálního řádu ve společnosti vykonávána, leží ve využití funkce rituálu. Proto bude součástí textu nejen přiblížení Baudrillardových myšlenek ohledně vytrácení reality ze společnosti, ale také nastínění jeho pojetí rituální funkce a z ní plynoucí význam pro fungování lidských společenství, dnešní nevyjímaje.

Baudrillard v 80. a 90. letech 20. stol. kritizoval v poststrukturalistických termínech společnost, která je přesycena obrazy a vyznačuje se zobrazováním událostí (zejména skrze televizní vysílání), která je spojena se „simulací“ – reprezentací, která neodráží svět, ale zakrývá jej před okolím a stává se jeho náhražkou.[3] To je dle něj umožněno díky tomu, že v moderní společnosti má znak tu funkci, že zajišťuje zmizení reality, a to navíc skrytým způsobem, přičemž k tomuto procesu dochází jak v umění, tak v médiích, o nichž tvrdí, že mají společný úděl.[4] Jako příklad uvádí mediální zprostředkování událostí jako teroristický útok 11. září či mučení iráckých vězňů pod americkou kontrolou v bagdádské věznici. V případě 11. září šlo dle autora o vzrušující obrazy velké události, v druhém případě o ponižující obrazy něčeho, co lze nazvat opakem události, tedy ne-událost (*non-event*) obscénní banality, o krutou triviální degradaci, nikoli obětí, ale amatérských scénaristů této

parodie násilí.[5] Dle autora se tak utváří parodie války, jejímž důsledkem není zabíjení, neboť se svým charakterem proměňuje v groteskní infantilní reality-show, v zoufalé simulakrum moci.[6] K tomu dochází tím, že se znak mění v simulakrum, které nemá s realitou nic společného – jedná se o pouhou simulaci.[7] Jejím prostřednictvím se reálné neustále množí, a to i přes to, že ke konání reality nedochází.[8]

Klíčovým prvkem tohoto textu bude charakterizovat Baudrillardovo pojetí vztahu mezi médii a realitou s důrazem na autorovu reflexi pojmu „mediální událost“, který na počátku 90. let 20. stol. získával čím dál aktuálnější rozměr. V té době začalo stále více satelitních platform dodávat „živé“ videozáznamy do celého světa, které byly nahrávány z nejbližších oblastí prostřednictvím nových zařízení, jež umožnily, aby se jinak opomíjené politické konflikty a krize dostaly do povědomí globalizovaného publika, jehož pozornost se tak přesunula ze sféry národního diskurzu do širších oblastí světa.[9] Jelikož s proměnou moderní společnosti a masmediální kultury v 90. letech získaly novou roli i rituály, bude cílem textu dále ukázat, jakou funkci hraje podle Baudrillarda rituál v souvislosti s jeho užitím v tomto proměňujícím se prostředí.

Všechny události velkého rozsahu mají dopad na formování společenského kolektivu, a tak jsou s nimi často spojená vysoká rizika, silně se podepisující na jednotlivcích i společnosti jako celku: může docházet jak k událostem, které mají vliv na konstituci a obnovu rozsáhlých kolektivů, tak k událostem, které způsobují zásadní převraty, ohrožující existenci společnosti (katastrofické přírodní jevy) a zahrnující drasticky neslučitelné vize toho, jak by společnost mohla a měla vypadat (války, genocidy). Ať se jedná o jakoukoli zkušenost, její ztvárnění se uskutečňuje prostřednictvím médií.[10]

Baudrillardovo pojetí vztahu médií, reality a neuskutečněné události

Baudrillard tvrdí, že s postupujícím zasahováním médií do života člověka dochází ke snižování úrovně reality.[11] Ačkoli jsme o všem informováni, naše moc zde podle něj končí, neboť kvůli úpadku kolektivních hodnot společnosti nastoupila namísto morálního kompasu, které nabízelo dříve náboženství či osvícenské ideje, hyperrealita médií a sítí.[12] Nyní každá politická, historická a kulturní skutečnost disponuje kinetickou energií, která ji vytrhává z jejího vlastního prostoru a pohání ji do hyperprostoru, odkud se již nikdy nevrátí, a ztrácí tak veškerý význam.[13] Dle autora se ani televize a média již nepohybují v mediálním prostoru, neboť ovládly „reálný“ vnitřní život. Baudrillard toto ovládnutí připodobňuje k napadení buňky virem a tvrdí, že naše vůle podléhá důsledkem tohoto procesu iluzi světa kvůli smazávání rozdílů mezi časem a vzdáleností, které byly umožněny skrze televizní a přímý přenos a rychlost sdělování informací.[14] Přecházíme tak do sféry, kde se události již skutečně neodehrávají, a to z důvodu jejich samotné produkce a šíření v reálném čase, čímž se ztrácejí v prázdnotě zpráv a informací.[15] Reálné mizí skrze střet se svojí reprezentací (zdvojení informace) – ustupuje hyperreálnému, které je „reálnější než realita“, a simulaci, která je „skutečnější než skutečnost“.[16] Realita se nekoná, neboť existence světa se odehrává skrze iluzi hry, kde signifikace funguje na bázi kontinuálního zjevování a mizení, přičemž celý tento proces se odehrává důsledkem radikální nedokonalosti světa, který nemá žádnou signifikaci.[17] „Realita je iluze a veškeré myšlení nejprve usiluje o to, aby ji demaskovalo.“[18]

Jelikož doopravdy nedochází k odehrávání událostí, přichází Baudrillard s pojmem „ne-události“ („*non-event*“), jejíž význam se neváže k tomu, že se nic neděje, ale spíše spadá do sféry neustálé změny, aktualizace a střídání v reálném čase, která vytváří tuto obecnou ekvivalenci, lhostejnost a banalitu, jež charakterizuje tzv. „nulový stupeň události“.[19] Právě ve sféře médií nejzřetelněji vidíme událost zkratovanou skrze bezprostřední obrazovou zpětnou vazbu.[20] Informace a zpravodajství jsou všudypřítomné – při katastrofách jsou reportéři a fotoreportéři na místě dříve než záchranné složky, a kdyby mohli, byli by tam dřív než vypuknutí samotné katastrofy, aby mohli o zprávě referovat jako první.[21] To, co dle Baudrillarda sledujeme, když sedíme paralyzováni na svých sedadlech, je „film“ se scénářem, z něhož nelze spustit oči. Obsazení, technické a finanční prostředky prošly skrze pečlivé plánování, včetně kontroly distribučních kanálů. Takový „film“ se

stává paradigmatem války, kterou si představujeme jako „skutečnou“, zatímco pouze odráží její filmové bytí.[22] Virtualita války tedy nepředstavuje metaforu: jedná se o doslovný přechod ze skutečnosti do fikce, nebo spíše bezprostřední metamorfózu skutečného ve fikci, kdy reálné je nyní pouze asymptotickým horizontem virtuálního.[23]

Jako příklad neuskutečněné události udává Baudrillard Válku v Zálivu v roce 1991, o níž tvrdí, že ji USA vedlo tak, jako by šlo o jaderný konflikt a náhradu třetí světové války, která se však nekonala. Jaderná přestřelka se neuskutečnila, ačkoli byla přítomna ve scénáři odstrašování: v simulované podobě byla vyzkoušena možnost zničení nepřítele, ačkoli se dbalo na to, aby k tomu nedošlo. Mělo se tak jednat o tzv. „simulaci orgií“[24] a znakový spektakl tele-vizuálů, jejichž souvislost se skutečným zabíjením a utrpením byla v podstatě nepoznatelná.[25]

Právě zpravodajství je dle něj spojeno s iluzí přítomného času – jedná se o mediální iluzi světa „v přímém přenosu“ a zároveň o projev mizení skutečné události, s nímž je spojeno dilema, které s sebou nesou všechny obrazy, jež jsou nám předkládány – nejistota ohledně pravdivosti události, jakmile se do ní zapojí zpravodajská média.[26] Neboť jakmile jsou zapojena do samotných událostí a zároveň jsou jimi ovlivňována, jsou to právě ona, která se stávají událostí – neboli, utváří se zpravodajská událost, která nahrazuje zpravodajství o události.[27] Prostřednictvím obrazů, médií a reklamy tak dle autora procházíme stavem semiurgie, dle které se „vše dá říci, vyjádřit, všechno může přijmout sílu nebo formu znaku“, přičemž systém světa „funguje spíše podle estetické nadhodnoty znaku než podle nadhodnoty zboží“.[28] Dle Baudrillarda jsme tedy ovládáni principem simulace: „není žádná ideologie, jsou pouze simulakra.“[29]

Baudrillard tvrdí, že teprve události osvobozené od zpráv a informací jsou „skutečné“. Dle něj žijeme v hrůze jak z přemíry významu (touha po ne-událostech), tak z naprosté bezvýznamnosti (touha po událostech) – tyto dva pudy jsou souběžné a nepochybně každý z nich stejně silný jako ten druhý.[30] Člověk tedy automaticky prahne po vyhocených událostech, které by napravily nesmírnou banalizaci života, kterou reprodukuje daný informační proces, a osvobodily by ho od tyranie významu. Důsledkem toho je patetická nákaza, která zachvátí davy při nějaké konkrétní příležitosti (smrt Diany, mistrovství světa ve fotbale apod.).[31] Nicméně, podle Baudrillarda je vitalita společnosti závislá na konfliktu s vlastním systémem hodnot (katastrofa nás má chránit před katastrofou: AIDS má chránit před cizoložstvím stejně jako terorismus před nákazou jednotného pohledu na svět).[32]

Baudrillard dále pokládá otázku, zda jsou média výlučným nástrojem mocných, který v masách vyvolává fascinaci, nebo jsou to masy, kdo řídí média k fungování způsobem spektaklu?[33] Autor původně média odsuzoval jako instituci, která produkuje model komunikace bez zpětné vazby, avšak později začal tuto skutečnost vnímat nikoli jako strategii moci, ale jako proti-strategii samotných mas při jejich střetu s mocí: média jsou dle něj nositeli významu a protivýznamu, manipulují všemi směry najednou a nic nemůže tento proces ovlivňovat. Jsou prostředkem simulace, která je vlastní systému, a simulace, která tento systém také ničí.[34] Manipulace tak dle autora nikdy neexistovala. Hraje se na obou stranách, stejnými zbraněmi, a kdo může říci, co dnes vítězí? Simulace, kterou provádí mocní na masách, nebo inverzní simulace, kterou masy produkují k pohlčení moci mocných?[35] Baudrillard hovoří o neřešitelnosti této situace, která je analogická i v „sociální“ oblasti: masa již není objektivizovatelná (je z politického hlediska nereprezentovatelná) a ruší jakýkoli subjekt, který si činí nárok na její pochopení (v politickém smyslu ruší kohokoli, kdo by chtěl tvrdit, že ji reprezentuje).[36] Masa totiž dle Baudrillarda realizuje onen paradox, že je jak objektem simulace (za situace, že existuje pouze v bodě konvergence všech mediálních vln, které ji zobrazují), tak subjektem simulace, který je schopen všechny modely napodobovat hypersimulací (svou hyperkonformitou, imanentní formou humoru).[37] Stejně tak masa realizuje paradox, že není skupinovým subjektem, ani objektem. Každá snaha udělat z ní subjekt naráží na do očí bijící nemožnost autonomní změny vědomí a každá snaha učinit z ní objekt a analyzovat ji jako hrubou

hmotu, naráží na opačnou skutečnost, že s masami nelze manipulovat žádným určujícím způsobem, ani je chápat z hlediska prvků, vztahů a struktur.[38]

Média, rituál a konzumní společnost

Baudrillard vnímá funkci rituálu v moderní společnosti v dodržování jistých pravidel hry, které s sebou nese konzumerismus.[39] Spotřebu nevnímá jako činnost, která by jednotlivcům poskytovala uspokojení a jisté společenské postavení. Její funkce spočívá v tom, že jsou lidé trénováni na nevědomé úrovni v disciplíně vyžadující kooperaci na poli určitých předpisů, která je nutí jednat jistým způsobem. Díky následování daných pravidel tak může spotřeba sama o sobě nahradit všechny ideologie a v dlouhodobém horizontu sama převzít roli integrace celé společnosti, jako to v primitivních společnostech dělaly hierarchické nebo náboženské rituály.[40] Rituálnost se daří udržovat nikoliv zákony, ale právě pravidly a jejich nekonečnou hrou analogií – formou cyklického řádu a univerzální výměny.[41]

Vincenzo vysvětluje Baudrillardovo pojetí moderní ritualizované společnosti skrze „systém objektů“ a s ním spojené rituály, které oslavují: jakmile konzumní způsob života začal oslavovat spíše obchod než samotné užití z něj, hlavní akt spotřeby skončil okamžikem nákupu, kdy následně, tak jako u návykového chování, dochází u člověka k brzké nespokojenosti, a tedy k touze uskutečnit další nákup (cyklus smrti a znovuzrození objektů). V důsledku toho hraje v moderní ritualizaci zásadní roli neustálá výměna rituálních předmětů: jedná se o rituál destrukce, který začíná u předmětů, a nakonec zahrnuje i samotná těla jednotlivců.[42] Takový nepřetržitý rituál výměny je dle Baudrillarda spojen se zákonem svádění, kde svádce a sváděný neustále zvyšují sázky ve hře, která nikdy nekončí a ani nemůže skončit, protože dělicí čára, která určuje vítězství jednoho a porážku druhého, je nečitelná, přičemž ani neexistuje žádná stropová hranice, kam až může svádění dojít.[43] Dochází ke střetnutí dvou tradičních pólů, kterými jsou imploze kauzality a imploze významu. Bez ohledu na to, v jaké oblasti – politické, biologické, psychologické či medializované – tam, kde nelze udržet rozdíl mezi těmito dvěma póly, se vstupuje do simulace, a tím do absolutní manipulace (nikoli do pasivity, ale do indiference aktivního a pasivního).[44]

Dle Baudrillarda se tomu podobný princip objevuje v kulturním konzumerismu. Kulturní konzumaci definuje jako čas a místo karikaturního vzkříšení, parodickou evokaci něčeho, co už neexistuje a co už není ani tak „konzumováno“, jako spíše dovršeno – např. turisté, kteří cestují autobusem na daleký sever, aby si zopakovali Zlatou horečku, a pořizují si eskymácké tuniky a hole, aby si zajistili místní kolorit. Jsou to lidé, kteří konzumují v rituální podobě něco, co bylo historickou událostí a nyní je násilně re-aktualizováno.[45] Konzumace prostřednictvím této „žité“ roviny probíhá tak, že se znaky povyšují *simulací* na základě popření věcí a skutečnosti.[46] Proces svádění tak dle autora nikdy nepatří do řádu přírody, ale do řádu znaků a rituálů, přičemž všechny velké systémy tvořící produkci a interpretaci nepřestávají svádění vylučovat ze svého konceptuálního vymezení.[47]

Jelikož svádění čeká na destrukci každého řádu (včetně těch výrobních a toužebných),[48] stejná patetická nadbytečnost znaků je dle Baudrillarda patrná i v masové komunikaci: katastrofálně laděné zprávy narušující klid každodenního života, glorifikace velmi mladých a velmi starých lidí, svatby lidí modré krve na titulních stranách, masmediální chvalozpěv na tělo a sexualitu. Dále zmiňuje, že všude je vidět historický rozpad určitých struktur, které jako by pod znakem konzumu oslavovaly jak svůj skutečný zánik, tak své karikaturní vzkříšení: např. rodina se rozpadá? Je oslavována. Děti už nejsou dětmi? Dětství se mění v něco posvátného. Staří lidé jsou osamoceni? Dochází ke kolektivnímu projevu soucitu se starými lidmi. Stejně tak je ještě zřetelněji oslavováno tělo právě v době, kdy je stále více obtěžováno systémem byrokratické kontroly a omezení.[49] Každému diskurzu hrozí tato náhlá zvrátnost, pohlcení vlastními znaky beze stopy smyslu.[50]

Dle Baudrillarda jsou tu média a oficiální zpravodajské služby jen proto, aby udržovaly iluzi aktuálnosti a objektivitu faktů, proto je třeba všechny události čist „pozpátku“, neboť dávno

vyčerpaly svůj smysl, žijí jen z umělého šumění znaků a následují jedna druhou bez logiky.[51] Když se událost a vysílání této události v reálném čase ocitnou příliš blízko sebe, stává se událost neřešitelnou a virtuální; je zbavena svého historického rozměru a odstraněna z paměti.[52] Události tak přestávají mít význam ne proto, že by byly samy o sobě bezvýznamné, ale proto, že jim předcházela model, s nímž se jejich procesy pouze shodovaly.[53] Zprávy jsou tak lidmi prožívány jako prostředí, služba či hologram společenství, kde masy reagují na simulaci významu jakousi obrácenou simulací: na zastrasování reagují nespokojeností a na iluze tajemnou vírou.[54] „Média svádějí masy“, zatímco „masy svádějí samy sebe.“[55]

V souvislosti s takovou reverzibilitou Baudrillard pokládá otázku o samotném fungování společnosti. S rozvojem svých institucí společenství upadá, přičemž tento proces se zrychluje a dosahuje maximálního rozsahu s masovými médii a informacemi. Všechna média a informace působí dvojnásobně směrem: navenek produkují více sociálního, uvnitř neutralizují sociální vztahy a samo sociální. Pokud by sociální bylo zároveň ničeno tím, co ho produkuje (média, informace) a znovu vstřebáno tím, co produkuje (masy), vyplývalo by z toho, že jeho definice je prázdná, nic neoznačuje a skrývá to, že je jen abstrakcí, simulací a iluzí.[56] Společnost tak dle Baudrillarda funguje na parodii vztahů produkce.[57] neboť: „Zboží, objekty, věci si prostřednictvím reklamy hledají svého kupce a nikoli naopak. Lidé jsou takto ovládáni a nemají žádný vliv na průběh a plynutí sociálního. Sociální běh tedy neurčuje subjekty, nýbrž struktury, které jsou tvořeny sítí věcí.“[58] Stejně jako to není událost, která generuje zprávy, tak ani práce neslouží k reprodukci kapitálu, neboť je to kapitál, který produkuje a reprodukuje práci.[59]

Závěr

Jak je z textu patrné, Baudrillard kritizuje moderní společnost, z níž se vytrácí realita, která je vlivem médií a sítí přenášena do prostoru zvaného hyperrealita. Do té se dostáváme simulací (střetává se mezi sebou reálné a jeho reprezentace), čímž dochází k mizení reality a k odehrávání světa skrze jakousi iluzi). Autor klade důraz na otázku role médií v moderní společnosti a na způsob jejich prezentace událostí. Přichází s pojmem „ne-události“ (non-event), který má charakterizovat pouze inscenaci toho, co se doopravdy odehrává. Metamorfóza skutečnosti ve fikci se dle něj má odehrávat skrze přesun do virtuality, jímž dochází k reprezentaci neuskutečněné události užitím znaků fungujících na základě své estetické nadhodnoty a banalizující funkci. Celý tento proces vede k tyranii významu, kterým jsou mobilizovány davy při konkrétních vysílaných událostech. To dle autora však není způsobeno mocenskou manipulací vedenou určitým směrem síly, neboť jak masy, tak mocní mají přístup ke stejným zbraním, a tak se jejich síly střetávají.

Co se týče funkce rituálu v moderní společnosti, Baudrillard odkazuje na změnu v chování lidí, kteří vlivem konzumerismu začali přistupovat k novému vzorci jednání v oblasti „spotřeby“. Ta není oslavována pro užitek z ní samotné, nýbrž pro její vlastní uskutečnění. „Baudrillardem diagnostikovaná fetišizace objektů ztrácí svůj zbožní charakter a vytváří seberefrenční znakový systém. Tato společensko-kritická analýza už nespočívá na třídních rozdílech, nýbrž na znakově teoretické redukci stávajícího řádu.“[60]

Ritualita je v jednání jednotlivců založena na neustálé výměně rituálních předmětů (na nepřetržitě nutkání skutečňovat spotřebitelské jednání). Analogicky tento proces spojuje s činností „svádění“, kde obě strany – svůdce (prodejce) i sváděný (spotřebitel) – hrají hru, kde nelze určit vítěze. Proces svádění, který je vlastní rituálnímu jednání, je založen na užití znaků, které skrze simulaci popírají skutečnost a ve výsledku vedou k destrukci, neboť, co je reálné povyšují do sféry virtuality, z čehož vzniká patetické. V masové komunikaci shledává tuto banalitu ve vyhrocování různých sdělení (katastrofální podtext, adorace určitých osob a témat). Tímto způsobem dochází k náhlé zvrzatosti jednotlivých diskurzů a k následné ztrátě významu událostí.

Baudrillardovy myšlenky jsou více než aktuální i v dnešním „technizovaném“ světě. Ritualizace

moderní společnosti dle autora spočívá v konzumerismu a v jednání založeném na této aktivitě. Rituál je však aktivita, která byla využívána již primitivními společnostmi, a to za účelem ovládnutí svého strachu a dostižení víry v to, že skrze jistou rituální praxi se uskuteční přání jejich vykonavatelů.[61] Rituální funkce tak byla a je využívána všemi společnostmi, avšak podoba jejího výkonu je závislá na změně kolektivních hodnot lidí a na tom, co se v dané době jeví jejím hlavním „konzumem“, který může nabývat jak duchovního charakteru, tak i materiálního.

Z původní náboženské sféry se rituální aktivita přesunula do sféry mediální, dnes by se dalo říci virtuální. Honba za iluzí tak byla odedávna zacyklená ve společnosti, mění se pouze prostředky, které danou simulaci produkují. Nástup sociálních sítí ovlivnil způsob konzumace obsahu, který je skrze internetovou síť přenášen. Baudrillardem zmíněná iluze přítomného času je patrná nejen ve zpravodajství, ale i v sociálních sítích, kde je iluze všudypřítomným fenoménem. Počínaje od šíření falešných informací a upravování fotografií, až po zpřítomňování různých znaků a charakteristik dle přání jejich tvůrce.

Reklama tvoří silný poháněcí motor tvorby uživatelského obsahu a konzum s ní spojený tkví právě ve svádění člověka skrze estetické prostředky. Znak se stává zbožím a jeho hodnota spočívá ve vnímání pocitů a dojmů, které z něj vycházejí. Hyperrealita médií a sítí tak vede k destrukci reality právě tak, jak to Baudrillard popisuje. Svůdce i sváděný jsou lapeni ve hře o dostižení svého chtíce a žádný z nich nikdy nedojde k vítězství. Realita se stává bojem – honbou za simulací. Tím se mění obsah její hodnoty, která se stává iluzí, čímž ovlivňuje způsob našeho života a podobu kolektivních hodnot společnosti.

Literatura

BAUDRILLARD, J.: *In the Shadow of the Silent Majorities...or the End of the Social. And Other Essays*. New York: Semiotext(e) 1983.

BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*. Oxford: Polity Press 1994.
ISBN: 0-7456-1221-0.

BAUDRILLARD, J.: *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor: The University of Michigan Press 1994.
ISBN: 978-0-472-09521-6.

BAUDRILLARD, J.: *The Consumer Society: Myths and Structures*. London: Sage 1998.
ISBN: 0-7619-5691-3.

BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*. Olomouc: Periplum 2001. ISBN: 80-902836-7-5.

BAUDRILLARD, J.: *Seduction*. Montréal: CTheory Books 2001. ISBN: 0-920393-25-X.

BAUDRILLARD, J.: War Porn. In: *International Journal of Baudrillard Studies*, vol. 2, 2005, no. 1.
URL: <https://baudrillardstudies.ubishops.ca/war-porn/>

BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*. London: Bloomsbury 2013. ISBN: 978-1-7809-3643-7.

BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita. In: Baudrillard, J. *Dokonalý zločin*. 1. vyd. Olomouc: Periplum 2001, s. 157–180.

MALINOWSKI, B.; REDFIELD, R.: *Magic, Science and Religion and Other Essays*. Boston: Beacon Press 1948. URL:

https://monoskop.org/images/4/41/Malinowski_Bronislaw_Magic_Science_and_Religion_and_Other_Essays_1948.pdf

VINCENZO, G.: *New Ritual Society: Consumerism and Culture in the Contemporary Era*. Cambridge Scholars Publishing 2018. ISBN: 1-5275-1090-5.

VOLKMER, I.: Conflict-related Media Events and Cultures of Proximity. In: *Media, War & Conflict*, vol. 1, 2008, no. 1, pp. 90–98.

YTREBERG, E.: *Media and Events in History*. Cambridge: Polity Press 2022. ISBN: 978-1-5095-4540-7.

Poznámky

- [1] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*. Olomouc: Periplum 2001, s. 13, 15; BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita. In: Baudrillard, J. *Dokonalý zločin*, c. d., s. 169.
- [2] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 165.
- [3] YTREBERG, E.: *Media and Events in History*. Cambridge: Polity Press 2022, s. 55.
- [4] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*, c. d., s. 14.
- [5] BAUDRILLARD, J.: War Porn. In: *International Journal of Baudrillard Studies*, vol. 2, 2005, no. 1, p. 86. URL: <https://baudrillardstudies.ubishops.ca/war-porn/>
- [6] BAUDRILLARD, J.: War Porn, c. d., s. 86. URL: <https://baudrillardstudies.ubishops.ca/war-porn/>
- [7] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 165.
- [8] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*, c. d., s. 24.
- [9] VOLKMER, I.: Conflict-related Media Events and Cultures of Proximity. In: *Media, War & Conflict*, vol. 1, 2008, no. 1, p. 93.
- [10] YTREBERG, E.: *Media and Events in History*. Cambridge: Polity Press 2022, pp. 3-4.
- [11] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*, c. d., s. 35.
- [12] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 170.
- [13] BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*. Oxford: Polity Press 1994, s. 2.
- [14] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*, c. d., s. 34.
- [15] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*. London: Bloomsbury 2013, s. 191.
- [16] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 167-168.
- [17] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*, c. d., s. 16-17, 19.
- [18] BAUDRILLARD, J.: *Dokonalý zločin*, c. d., s. 105.
- [19] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 191-192.
- [20] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 193.
- [21] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 193.
- [22] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 195.
- [23] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 195.
- [24] BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*. Oxford: Polity Press 1994, s. 62.
- [25] YTREBERG, E.: *Media and Events in History*, c. d., s. 55.
- [26] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 207.
- [27] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 207-208.
- [28] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 167.
- [29] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 169.
- [30] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 209-210.
- [31] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 209.
- [32] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard – simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 172.
- [33] BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*, c. d., s. 84.
- [34] BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*, c. d., s. 84.
- [35] BAUDRILLARD, J.: *In the Shadow of the Silent Majorities...or the End of the Social. And Other Essays*. New York: Semiotext(e) 1983, s. 29.
- [36] BAUDRILLARD, J.: *In the Shadow of the Silent Majorities...*, c. d., s. 31.
- [37] BAUDRILLARD, J.: *In the Shadow of the Silent Majorities...*, c. d., s. 30.
- [38] BAUDRILLARD, J.: *In the Shadow of the Silent Majorities...*, c. d., s. 30.
- [39] BAUDRILLARD, J.: *The Consumer Society: Myths and Structures*. London: Sage 1998.
- [40] BAUDRILLARD, J.: *The Consumer Society: Myths and Structures*, c. d., s. 94.
- [41] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*. Montréal: CTheory Books 2001, s. 90.
- [42] VINCENZO, G.: *New Ritual Society: Consumerism and Culture in the Contemporary Era*. Cambridge Scholars Publishing 2018, s. 45.
- [43] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*, c. d., s. 22.
- [44] BAUDRILLARD, J.: *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor: The University of Michigan Press 1994, s. 31.

- [45] BAUDRILLARD, J.: *The Consumer Society: Myths and Structures*, c. d., s. 99.
- [46] BAUDRILLARD, J.: *The Consumer Society: Myths and Structures*, c. d., s. 99, 101.
- [47] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*, c. d., s. 2.
- [48] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*, c. d., s. 2.
- [49] BAUDRILLARD, J.: *The Consumer Society: Myths and Structures*. London: Sage 1998, s. 99-100.
- [50] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*, c. d., s. 2.
- [51] BAUDRILLARD, J.: *Simulacra and Simulation*, c. d., s. 38.
- [52] BAUDRILLARD, J.: *The Intelligence of Evil: Or the Lucidity Pact*, c. d., s. 124.
- [53] BAUDRILLARD, J.: *Simulacra and Simulation*, c. d., s. 56.
- [54] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*, c. d., s. 163.
- [55] BAUDRILLARD, J.: *Seduction*, c. d., s. 174.
- [56] BAUDRILLARD, J.: *In the Shadow of the Silent Majorities...*, c. d., s. 66.
- [57] BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*, c. d., s. 16.
- [58] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard - simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 165.
- [59] BAUDRILLARD, J.: *The Illusion of the End*, c. d., s. 16.
- [60] BRÁZDA, R.: Jean Baudrillard - simulace, simulakra a reverzibilita, c. d., s. 165.
- [61] MALINOWSKI, B.; REDFIELD, R.: *Magic, Science and Religion and Other Essays*. Boston: Beacon Press 1948, s. 70. URL:
https://monoskop.org/images/4/41/Malinowski_Bronislaw_Magic_Science_and_Religion_and_Other_Essays_1948.pdf

Mgr. Marianna Abrahamyan
Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
Budova MUP na Jarově
Učňovská 100/1
190 00 Praha 9
e-mail: 6marianna.abrahamyan@gmail.com